

ISSN 2707-3076 (Print)
ISSN 2709-8214 (Online)

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Науковий журнал Хортицької національної академії

Серія:
Педагогіка. Соціальна робота
Випуск 2(9)

Запоріжжя
2023

Журнал внесено до групи "Б" Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (кандидата наук) зі спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта, 016 Спеціальна освіта, 231 Соціальна робота (Наказ МОН України № 1017 від 27.09.21).

Журнал включено до пошукової системи відкритої наукометричної бази даних Google Scholar, Index Copernicus International (ICV 2021:75.34), бази даних ICI World of Journals (Index Copernicus International), пошукової системи Open Ukrainian Citation Index (OUCI), до реферативної бази даних «Україніка наукова» та Українського реферативного журналу «Джерело». Журнал розміщений у каталозі Наукової періодики України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та користується сервісами бази даних CrossRef.

Головна редакторка:

Нечипоренко Валентина Василівна, докторка педагогічних наук, професорка, ректорка, Хортицька національна академія (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Позднякова Олена Леонтіївна, докторка педагогічних наук, доцентка, перша проректорка, Хортицька національна академія (Україна).

Члени редакційної колегії:

Walery Okulicz-Kozaryn, dr. habil., PhD, MBA, Professor, Wrocław University of Environmental and Life Sciences (Poland).

Zenon Gajdzica, prof. dr hab., Ful Professor, professor, Uniwersytet Śląski w Katowicach (Poland).

Борисов Вячеслав Вікторович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дизайну, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна).

Вайнола Ренате Хейкіівна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної педагогіки, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна)

Волошинов Сергій Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інноваційних технологій та технічних засобів судноводіння, Херсонська державна морська академія (Україна).

Гевко Ігор Васильович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних технологій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Україна).

Журавльова Лариса Станіславівна, докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний імені Богдана Хмельницького (Україна).

Крашеннік Ірина Володимирівна, докторка філософії в галузі 01 Освіта/Педагогіка, асистентка кафедри інформатики і кібернетики, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Україна).

Олексюк Наталія Степанівна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна).

Павленко Анатолій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії вищої освіти України, завідувач кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна).

Пахомова Наталія Георгіївна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (Україна).

Харківська Алла Анатоліївна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри математики та фізики, проректорка з науково-педагогічної роботи, комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Україна).

Цибулько Людмила Григорівна, докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна).

Відповідальний секретар:

Сташук Ольга Олександрівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна)

Зовнішні рецензенти:

Галієва Ольга Михайлівна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології та соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна)

Корнелюк Богдан Васильович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Хортицька національна академія (Україна)

Кудінова Маргарита Сергіївна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри спеціальної освіти та психології, Хортицька національна академія (Україна)

Лапшина Ірина Сергіївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія (Україна)

Тищенко Владислав Володимирович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри логопедії та логопсихології, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна)

Червоненко Катерина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна)

ISSN 2707-3076 (Print)
ISSN 2709-8214 (Online)

Municipal Institution of Higher Education
«Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy»
of Zaporizhzhia Regional Council

Scientific Journal of Khortytsia National Academy

Series: Pedagogy. Social Work
Issue 2(9)

Zaporizhzhia
2023

Certificate of state registration of the print media Series KB № 24104-13944P

Official website of the journal <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/njKhNA>

The journal is included in the List of scientific professional publications of Ukraine (category "B"), which can publish the results of theses for the degrees of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (Candidate of Science) in the specialties 011 Educational, Pedagogical Sciences, 015 Professional Education, 016 Special Education, 231 Social work (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1017 dated 27.09.21).

The journal is included in the search engine of the open database Google Scholar, Index Copernicus International (ICV 2021:75.34), search engine of the citation database Open Ukrainian Citation Index (OUCI), in the databases ICI World of Journals, "Ukrainika Naukova" and the Ukrainian journal of scientific abstracts "Dzherelo". The journal is placed in the Catalog of Scientific Periodicals of Ukraine of the Vernadsky National Library of Ukraine; it uses services of the database CrossRef.

Chief editor:

Valentyna Nechyporenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Rector of Khortytsia National Academy (Ukraine).

Deputy editor:

Olena Pozdniakova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, First Pro-rector of Khortytsia National Academy (Ukraine).

Members of the editorial board:

Gajdzica Zenon, Full Professor, Professor, University of Silesia in Katowice (Poland).

Walery Okulicz-Kozaryn, Dr. habil., PhD, MBA, Professor, Wrocław University of Environmental and Life Sciences (Poland).

Viacheslav Borysov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Pedagogy and Teaching Methodologies, Khortytsia National Academy (Ukraine).

Renate Vainola, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Pedagogy, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

Serhii Voloshynov, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Innovative Technologies and Technical Means of Navigation, Kherson State Maritime Academy (Ukraine).

Ihor Hevko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Computer Technologies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine).

Larysa Zhuravlova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor at the Department of Preschool Education and Social work, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University (Ukraine).

Iryna Krasheninnik, Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy, Assistant at the Department of Information Science and Cybernetics, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University (Ukraine).

Nataliia Oleksiuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Work, Special Education and Management of Socio-Cultural Activities, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine).

Anatolii Pavlenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Higher Education Sciences of Ukraine, Head of the Department of Social Work, Khortytsia National Academy (Ukraine).

Nataliia Pakhomova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Special Education and Social Work, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (Ukraine).

Alla Kharkivska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Pro-rector for Scientific and Pedagogical Work of the Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council (Ukraine).

Liudmyla Tsybulko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the State Higher Educational Institution «Donbas State Pedagogical University» (Ukraine).

Executive secretary:

Olha Stashuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work, Khortytsia National Academy (Ukraine)

External reviewers:

Olga Galieva, Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor at the Department of Psychology and Social Work, Khortytsia National Academy (Ukraine).

Bohdan Korneliuk, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Social Sciences and the Humanities of the Khortytsia National Academy (Ukraine).

Marharyta Kudinova, Candidate of Psychological Sciences, Assistant Professor at the Department of Psychology and Social Work, Khortytsia National Academy (Ukraine).

Vladyslav Tyshchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Assistant Professor at Department of Speech-Language Pathology and Speech Psychology, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine)

Iryna Lapshyna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Methodology of Teaching, Khortytska National Academy (Ukraine).

Kateryna Chervonenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor at the Department of Psychology and Social Work, Khortytsia National Academy (Ukraine).

**Approved by the Academic Council of the Khortytsia National Academy
Protocol № 2 of 27.10.2023.**

The articles deal with the results of the latest theoretical and experimental research in the field of pedagogy and social work. Research covers the problems of general pedagogy and history of pedagogy, theories and methods of educational management, theories and methods of training, primary education, secondary education, vocational education, special education and social work.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Андрєєв А. М., Степанова О. С., Андрєєва О. А. Дворівнева система формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів при вивченні природничих дисциплін у закладах загальної середньої освіти.....	7
Кін О. М., Собченко Т. М., Якімова М. Е. Актуальні проблеми модернізації музичної освіти китайської народної республіки у вимірі сучасних викликів.....	22
Одарченко В. Загальнонаукові методологічні підходи в управлінні професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти.....	30
Цвірко Я. Р. Формування світоглядного уявлення в учнів старшої школи про фізичну картину світу у процесі навчання фізики.....	37
Швардак М. В. Напрями проєктування освітніх систем в умовах Нової української школи.....	48

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Лещук Г. В., Поліщук В. А. Потенціал дуальної форми освіти в підготовці майбутніх фахівців з соціальної роботи.....	57
Лупінович С. М., Лапшина І. С. Формування навичок інформаційної безпеки у здобувачів вищої освіти в сучасних реаліях.....	65
Міхалець І. В. Розвиток професійної компетентності майбутніх психологів у сучасних умовах.....	72
Рагіна Ж. М., Репетун А. К. Формування професійної ідентичності студентів-медиків в закладах вищої освіти.....	78
Собченко Т. М., Желізняк О. А. Освітній потенціал масових відкритих онлайн курсів (МООС) у становленні фахівця.....	86
Староста В. І. Традиційне, дистанційне та змішане навчання у вищій школі у контексті комфортності та ефективності.....	97
Червоненко К. С., Федусенко М. О. Адаптація першокурсників в умовах дистанційного навчання у закладі вищої освіти.....	115
Харківська А. А. Підготовка майбутніх учителів початкової освіти до організації безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану.....	123
Шевченко Є. О. Актуальні питання підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до самозбереження у професійній діяльності в сучасних умовах.....	130
Яблонська Н. М. Огляд проблеми формування особистого бренду журналістів під час навчання у ЗВО.....	138

РОЗДІЛ 3. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Конопляста С. Ю., Синиця А. О. Дизайн логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем.....	146
Суменко Т. О. Методи формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку та розладом аутистичного спектру.....	158
Тищенко В. В. Розлади праксису мовлення: кваліфікація порушень в умовах ревізії логопедичних класифікацій.....	167

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Анголенко В. В., Печериця Н. М. Оцінка готовності фахівців соціальної сфери до роботи з деліктоздатними суб'єктами з використанням гендерночутливого підходу.....	176
Вайнола Р. Х. Соціальна відповідальність як чинник формування життєвої компетентності.....	187
Іллічук Л. В. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу як індикатор якості освіти в умовах воєнного стану.....	194
Катеринич А. А. Соціальна інтеграція молоді з інтелектуальними порушеннями: актуальні напрями розвитку.....	206
Павленко А. І., Сташук О. О., Левченко В. С. Змагальна суспільна інтеграція у подоланні воєнної загрози державності України (2014–2023 роки) як чинник розвитку національної ідентичності української молоді.....	214
Петрочко Ж. В., Датченко Н. А. Актуальні питання закупівлі соціальних послуг у міжнародній практиці.....	229

CONTENTS

CHAPTER 1. GENERAL PEDAGOGY AND HISTORY OF PEDAGOGY

Andrii Andrieiev, Oleksandra Stepanova, Olena Andrieieva. A MODEL OF THE TWO-LEVEL SYSTEM FOR FORMING INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE OF STUDENTS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS.....	7
Olena Kin, Tetyana Sobchenko, Maryna Yakimova. CURRENT PROBLEMS OF MODERNIZATION OF MUSIC EDUCATION OF THE PRC IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES.....	22
Veronika Odarchenko. GENERAL SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES IN MANAGEMENT OF THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL EMPLOYEES OF A MUNICIPAL INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION.....	30
Yan Tsvirko. FORMATION IN SENIOR SCHOOL STUDENTS OF THE IDEA ABOUT PHYSICAL PICTURE OF THE WORLD IN THE PROCESS OF LEARNING PHYSICS.....	37
Marianna Shvardak. DIRECTIONS OF DESIGNING EDUCATIONAL SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL.....	48

CHAPTER 2. VOCATIONAL EDUCATION

Halyna Leshchuk, Vira Polishchuk. POTENTIAL OF DUAL FORM OF EDUCATION IN TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN SOCIAL WORK.....	57
Svitlana Lupinovich, Iryna Lapshyna. DEVELOPMENT OF INFORMATION SECURITY SKILLS IN HIGHER EDUCATION STUDENTS IN MODERN REALITIES.....	65
Iryna Mikhalets. DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN MODERN CONDITIONS.....	72
Ragrina Zhanna, Repetun Alona. FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY OF MEDICAL STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	78
Tetiana Sobchenko, Olha Zhelizniak. EDUCATIONAL POTENTIAL OF MASS OPEN ONLINE COURSES (MOOC) IN THE FORMATION OF SPECIALISTS.....	86
Volodymyr Starosta. TRADITIONAL, DISTANCE, BLENDED LEARNING IN HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF COMFORT AND EFFECTIVENESS.....	97
Kateryna Chervonenko, Mariia Fedusenko. ADAPTATION OF FIRST-YEAR STUDENTS TO THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	115
Alla Kharkivska. PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY EDUCATION FOR THE ORGANIZATION OF A SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....	123
Yehor Shevchenko. ACTUAL ISSUES OF TRAINING FUTURE WORKERS OF THE SOCIAL SPHERE FOR SELF-PRESERVATION IN PROFESSIONAL ACTIVITIES UNDER MODERN CONDITIONS.....	130
Nadiia Yablonska. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF JOURNALISTS' PERSONAL BRAND FORMATION DURING THE EDUCATIONAL PROCESS.....	138

CHAPTER 3. SPECIAL EDUCATION

Svitlana Konopliasta, Alina Synytsia. DESIGN OF SPEECH THERAPY SUPPORT FOR CHILDREN OF EARLY AGE WITH CEREBRAL PALSY.....	146
Tetiana Sumenko. METHODS OF FORMING SOCIAL COMPETENCE IN CHILDREN WITH COMPLEX DEVELOPMENTAL DISORDERS AND AUTISM SPECTRUM DISORDER.....	158
Vladyslav Tyshchenko. SPEECH PRAXIS DISORDERS: DISORDERS QUALIFICATION IN THE CONDITIONS OF SPEECH-LANGUAGE PATHOLOGY CLASSIFICATIONS REVISION.....	167

CHAPTER 4. SOCIAL WORK

Valentyna Anholenko, Nataliia Pecherytsia. READINESS OF SOCIAL SPHERE PROFESSIONALS TO WORK WITH DELICT-CAPABLE SUBJECTS USING A GENDER SENSITIVE APPROACH.....	176
Renate Vainola. SOCIAL RESPONSIBILITY AS A FACTOR IN THE FORMATION OF LIFE SUCCESS.....	187
Liubomyra Ilichuk. PSYCHOSOCIAL SUPPORT FOR THE EDUCATIONAL PROCESS PARTICIPANTS AS AN INDICATOR OF THE QUALITY OF EDUCATION UNDER MARTIAL LAW.....	194
Anna Katerynych. SOCIAL INTEGRATION OF YOUTH WITH INTELLECTUAL DISABILITIES: CURRENT DIRECTIONS OF DEVELOPMENT.....	206
Anatolii Pavlenko, Olha Stashuk, Vladyslava Levchenko. COMPETITIVE SOCIAL INTEGRATION IN OVERCOMING THE MILITARY THREAT TO THE STATE OF UKRAINE (2014–2023) AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL IDENTITY OF THE UKRAINIAN YOUTH.....	214
Zhanna Petrochko, Datchenko Nataliya. CURRENT ISSUES OF THE PURCHASE OF SOCIAL SERVICES IN INTERNATIONAL PRACTICE.....	229

most cases there are no statistically significant differences in the comparison of individual samples on the same basis (gender, specialty, form of education).

Keywords: *traditional (classroom, face-to-face) learning; blended learning; distance learning; effectiveness of learning; psychological comfort; learning/teaching motivation.*

Стаття надійшла до редакції / Received 10.09.2023

Прийнята до друку / Accepted 23.10.2023

Унікальність тексту 91 % (Unicheck ID1016020716)

© Староста Володимир Іванович, 2023

DOI <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9-12>

УДК 378.018.43:364-787.522]-057.875

Катерина Сергіївна Червоненко

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6749-2167>

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри психології та соціальної роботи,

Хортицька національна академія

м. Запоріжжя, Україна

kschervonenko@ukr.net

Марія Олександрівна Федусенко

асистентка вчителя,

середня загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 36,

м. Львів, Україна

tfedusenko@ukr.net

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Науково-методична стаття присвячена проблемі адаптації першокурсників в умовах дистанційного освітнього середовища у закладі вищої освіти. Розкрито теоретичні аспекти проблеми, уточнено базові поняття дослідження, окреслено проблеми адаптації першокурсників, викликані дистанційним навчанням, актуалізовано потребу у комплексному супроводі адаптаційного періоду першокурсників. Представлено програму адаптації «Я – студент», спрямовану на оптимізацію процесу адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО й профілактику їх дезадаптації, зокрема розглянуто мету, завдання, напрями, етапи, очікувані результати впровадження програми, а також її змістові блоки.

Ключові слова: *адаптація, першокурсники, дистанційне навчання, освітнє середовище, заклад вищої освіти.*

Навчання у закладі вищої освіти виступає важливим етапом професійної підготовки майбутніх фахівців, де особливо актуалізується проблема адаптації студентів, зокрема першокурсників, до нового освітнього та соціокультурного середовища. Успішний перебіг адаптаційного періоду виступає важливим

показником ефективності навчально-професійної діяльності майбутнього фахівця, запорукою його ефективної життєдіяльності, спрямованої не лише на пристосовування до мінливих умов навколишнього середовища, а й формування здатності впливати на нього. Дезадаптація першокурсників може викликати напруження,

тривожність та фрустрацію, зниження навчальної та соціальної активності, невпевненість у власних силах та згодом розчарування у виборі майбутньої професії. Наразі умови сьогодення, викликані активними воєнними діями в Україні, значно ускладнюють адаптаційний період здобувачів освіти в рамках дистанційного формату навчання. Перед ЗВО постає важливе завдання не тільки у створенні сприятливого освітнього та соціокультурного середовища для оволодіння професійними знаннями й компетентностями майбутніми фахівцями, а й забезпечення успішної адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання.

Теоретико-методологічні засади дослідження феномену адаптації студентів-першокурсників до умов ЗВО представлені у роботах багатьох вітчизняних науковців. Загальні аспекти та особливості адаптації першокурсників розкриті у роботах Т. Спіріної, Ю. Зарюгіної (2014), О. Глівінської, Н. Мирончук (2015), Т. Йоппі, А. Остапова (2021), В. Лесового, В. Петрук (2017) та інших. На проблемах дезадаптації першокурсників зосереджують увагу Л. Дмитрук (2019) та В. Петрук (2011). Досвід адаптації студентів з особливими освітніми потребами представлений у дослідженні М. Гладиш (2019). Зміст та особливості соціальної та соціально-психологічної адаптації першокурсників систематизовано і узагальнено у роботах Ю. Бохонкової (2011) та С. Фурдуй (2019). О. Анісімова та А. Горлова (2021) представили системне бачення вирішення проблем адаптації студентів-першокурсників до умов ЗВО через організацію партнерської взаємодії учасників освітнього процесу.

На особливостях адаптаційного періоду першокурсників в умовах дистанційного формату навчання у ЗВО наголошено у роботах Н. Харченко, Л. Науменко (2022), Л. Хоменко-Семенової, О. Алпатової, Я. Прохоренко (2020), Т. Шаповалової, Л. Кондратенко, Л. Кібенко (2022) та інших. Шляхи успішної адаптації першокурсників в умовах воєнного стану через упровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій пропонує І. Непорада (2023). Переваги та ризики дистанційного навчання для адаптації першокурсників

визначали О. Коханова, О. Столярчук, О. Сорокіна (2021) та інші. Досвід і особливості адаптації студентів при змішаній формі навчання представлено О. Іванченко та О. Мельніковою (2021), зокрема наголошено на необхідності посилення уваги з боку організаторів освітнього процесу ЗВО на дидактичні, психологічні та професійні складові адаптації студентів. З точки зору взаємодії системи «людина – електронне середовище», яка обумовлюється внутрішньопсихічними та середовищними факторами, представлено дослідження проблем адаптації студентів у дистанційному навчальному процесі Я. Сікорою (2022).

Загалом, попри численні дослідження українських науковців, проблема адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО залишається важливою та актуальною, особливо у контексті воєнних викликів і невизначеності, та потребує подальших теоретико-прикладних пошуків ефективних засобів її оптимізації.

Метою статті є визначення проблем адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО, представлення програми «Я – студент», спрямованої на оптимізацію процесу адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО, профілактику дезадаптації.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, дотичної до проблеми дослідження, методи порівняння, класифікації та узагальнення щодо уточнення базових понять дослідження, визначення проблем адаптації першокурсників, викликаних дистанційним навчанням, опис програми, спрямованої на оптимізацію процесу адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО.

Виклад основного матеріалу статті. Дефініція «адаптація» з латинської мови «adaptatio» означає «приспосовування», а в довідниковій літературі уточнюється як «приспосовування людини або групи людей до нового соціального середовища з метою співіснування та взаємодії» (Словник термінів і понять сучасної освіти, 2020).

Осмилення концептуальної сутності базового конструкту та результати наукових розвідок провідних вчених (Л. Дмитрук (2019),

Ю. Зарюгіної (2014), В. Лесового (2017), Л. Науменко (2022), В. Петрук (2017), Т. Спіріної (2014), Н. Харченко (2022) та ін.) дозволили розглядати адаптацію першокурсників як складний процес інтеграції у нове соціальне середовище, що передбачає засвоєння й відтворення відповідних норм, цінностей та ролей, побудову нових соціальних відносин з метою гармонійного співіснування та налагодження ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу ЗВО (адміністрацією закладу, викладачами, куратором, батьками, членами академічної групи).

Неоднозначність у класифікації феномену адаптації першокурсників дозволяє виділити наступні її види та форми:

– активну (включеність у процес) та пасивну («я – як всі») (Т. Спіріна та Ю. Зарюгіна);

– соціальну (формування адаптивності як особистісної якості), психологічну (формування сприятливого, психологічно комфортного мікроклімату), дидактичну (прийняття умов особистісно-орієнтованої освіти), професійну (готовність студентів до професійної діяльності) (В. Бондар, І. Шапошнікова, Т. Опалюк, Т. Франчук);

– формальну (пізнавально-інформаційне пристосування), соціально-психологічну (внутрішня інтеграція), дидактичну (готовність до нових форм і систем навчальної роботи) (І. Зверева);

– фізіологічну (рівновага між організмом та середовищем), соціально-психологічну (інтеграція індивіда у суспільство), професійну (пристосування до вимог професії), дидактичну (пристосування до умов освітньої діяльності) (В. Лесовий та В. Петрук) тощо.

Адаптаційний процес першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО характеризується низкою проблем, пов'язаних зі зміною їх соціальної ролі, соціального статусу, особливостей навчання, недостатністю особистого спілкування, відсутністю «живого» спілкування з одногрупниками, недостатньою сформованістю мотивації до навчання, загальним збільшенням навантаження тощо. Для першокурсників важливими виступають соціально-психологічний й дидактичний аспекти

адаптації, пов'язані з такими проблемами:

– формування мотивації до навчальної діяльності, розвитку саморегуляції та самоконтролю, пізнавальної та соціальної активності;

– організації і здійснення онлайн-навчання, а саме: самоорганізації діяльності та оволодіння новими її видами, певної дезорієнтації в організаційних питаннях дистанційного освітнього процесу (орієнтуванні у розкладі, індивідуальному навчальному плані, плані навчального процесу, графіку консультацій з викладачами, особливостях діяльності студентського уряду, наукових гуртків, секцій тощо), відсутності навичок самостійного опрацювання великої кількості матеріалу, вмінням користуватися освітніми платформами, Google додатками, відеоконференціями, соціальними мережами, загальними академічними спільнотами тощо;

– пристосування до нового освітнього та соціокультурного середовища й учасників дистанційного освітнього процесу (викладачів та студентів), налагодження ефективної міжособистісної комунікації та взаємодії з ними.

Визначена проблематика викликає потребу у створенні оптимальних умов для здобуття освіти першокурсниками у дистанційному форматі та їх комфортного перебування в академічній спільноті, що може бути забезпечено посиленням психологічним й соціально-педагогічним супроводом, оптимізацією навчальної діяльності та налагодженням системи підтримки та індивідуальної допомоги з боку всіх учасників освітнього процесу.

Традиційними засобами оптимізації адаптації першокурсників до умов ЗВО виступають: індивідуальні та групові заняття з психологом та соціальним педагогом, проведення кураторських годин та індивідуальна робота куратора, різноманітні тренінгові заняття, зустрічі, бесіди тощо, які в умовах сьогодення можуть бути реалізовані в онлайн-форматі.

Пріоритетною домінантою забезпечення оптимізації адаптаційного періоду першокурсників виступає впровадження відповідного програмно-методичного ресурсу, зокрема програми «Я – студент» в освітнє середовище ЗВО, до реалізації

якої мають бути залучені куратор студентської групи, психолог, представники студентського самоврядування, а також науково-педагогічні працівники, діяльність яких спрямована на подолання соціально-психологічних, організаційних, навчальних труднощів, організацію психолого-педагогічного та кураторського супроводу, залучення молоді до різних видів позанавчальної діяльності у форматі дистанційної взаємодії через різноманітні застосунки для відеоконференцій (Zoom, Skype, Google Meet та інші).

Коротко схарактеризуємо концептуальні та змістові аспекти запропонованої програми.

Метою програми «Я – студент» є оптимізація процесу адаптації студентів-першокурсників в умовах дистанційного навчання у ЗВО й профілактика дезадаптації. Основними завданнями програми визначено: підвищення адаптаційного потенціалу першокурсників через створення сприятливого освітнього середовища, сприяння формуванню згуртованості студентської групи, розвиток навичок позитивної соціальної поведінки, саморегуляції та самоконтролю, формування уявлення щодо нової системи вищої освіти в умовах дистанційного формату та особливостей організації позанавчальної діяльності, розвиток навичок ефективної міжособистісної комунікації в умовах дистанційного формату взаємодії.

Логікою впровадження програми передбачено реалізацію наступних напрямів:

- організаційного, спрямованого на роз'яснення питань, які виникають під час організації навчального процесу;
- інформаційного, що передбачає розширення знань студентів про особливості дистанційного навчання у ЗВО, систему оцінювання;
- психологічного, спрямованого на зниження тривожності, страху та інших негативних станів, що можуть виникати під час адаптаційного періоду в студентів, підвищення готовності до міжособистісної взаємодії першокурсників в умовах дистанційного навчання;
- профілактичного, що полягає у попередженні дезадаптації першокурсників в період дистанційного навчання, розповсюдження

негативних явищ, що заважатимуть створенню психологічно комфортного академічного середовища.

Ефективність програми забезпечується послідовним впровадженням організаційно-діагностичного, мотиваційно-змістового та підсумково-рефлексивного етапів.

Реалізація *організаційно-діагностичного етапу* програми передбачає знайомство куратора та студентів, вибори старости, його заступника та активу групи, збір інформації про членів групи, їх контакти для налагодження дистанційної взаємодії («Інформаційна картка групи»), створення спільноти для спілкування у месенджерах (Viber, Telegram), проведення анкетування (методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда, тест «Самооцінка адаптивності» (модифікований варіант методики С. Болтівця)) з метою визначення рівня адаптованості першокурсників, основних проблем та проектування подальшої взаємодії з ними в умовах дистанційного навчання.

Мотиваційно-змістовний етап передбачає впровадження заходів, адаптованих до умов дистанційного навчання на платформах Zoom, Google Meet, Teleparty та за допомогою програм Padlet, Twiddla, Learningapps та ін., об'єднаних у чотири тематично-організаційних блоки: навчально-орієнтаційний, соціально-орієнтаційний, соціально-адаптаційний та соціокультурний.

Зосередьмо увагу на розкритті змістових аспектів кожного блоку запропонованої програми.

Блок 1 «Навчально-орієнтаційний» передбачає інформування студентів щодо структурних підрозділів закладу, адміністративного та професорсько-викладацького складу кафедри, їх діяльності в умовах дистанційного формату навчання, правил користування інформацією, розміщеною на Google дисках факультету та кафедри: графіком навчального процесу, інтерактивним розкладом групи тощо, особливостей роботи на платформі Moodle, системи оцінювання, особливостей використання програм Coggle, FreeMind, Padlet, Learningapps та ін. у процесі дистанційного навчання, положення про академічну

добросесність, декларації академічної добросесності тощо.

Запропоновані напрями можуть бути реалізовані куратором студентської групи у форматі відеоконференцій на платформах Zoom або Google Meet через наступні онлайн-заходи: віртуальну екскурсію «ЗВО, деканат, кафедра», бесіду-настанову «Особливості дистанційного навчання», віртуальну інструкцію «Навігація платформи Moodle», презентацію «Нові платформи – нові вміння», презентацію «Академічна добросесність», віртуальну екскурсію до гуртожитку тощо.

Блок 2 «Соціально-орієнтаційний», спрямований на оптимізацію соціально-комунікативної складової адаптації першокурсників через проведення різноманітної соціально-виховної роботи куратором студентської групи та викладачами кафедри. Основними заходами в рамках соціально-орієнтаційного блоку програми можуть бути: групова робота на віртуальній дошці Padlet «Онлайн-етикет для студентів», спільна розробка пам'ятки «Правила дистанційної комунікації», круглий стіл «Раціональний розподіл часу», мозковий шторм «Підготовка до першої сесії: проблеми та пошуки», колективний перегляд та обговорення відеороликів «Безпека в інтернеті», «Кібербулінг сьогодні», «Небезпеки соціальних мереж» та ін., зустріч-орієнтир з керівником наукового гуртка кафедри «Науковий гурток – простір досліджень» тощо.

Блок 3 «Соціально-адаптаційний», спрямований на допомогу психолога у вирішенні проблем студентів щодо позбавлення почуття страху, тривожності та інших негативних емоцій, проявів емоційного вигорання, підвищення мотивації до навчальної діяльності, формування сприятливого клімату в студентській групі, підвищення рівня згуртованості студентів, розвиток почуття єдності в колективі. Основними заходами в рамках соціально-адаптаційного блоку програми можуть бути: практикуми «Особливості дистанційного міжособистісного спілкування», «Як побороти страх перед новим оточенням», «Наш маленький колектив», «Як запобігти емоційному вигоранню», «Саморегуляція поведінки», віртуальний тренінг «Стресостійкість – наше все»,

створення колективного малюнка на віртуальній дошці Twiddla «Наша група», групова робота на віртуальній дошці Padlet «Я і група», «Мої проблеми – наші проблеми», мозковий шторм «Як можна будувати дружні відносини в період онлайн-навчання», «Поради від досвідчених» тощо.

Блок 4 «Соціокультурний», спрямований на заохочення першокурсників до участі у різноманітних позанавчальних заходах ЗВО, творчих конкурсах, змаганнях, олімпіадах, екскурсіях тощо. До реалізації цього напрямку важливо залучити представників студентського самоврядування, студентських кураторів з числа старшокурсників, які поділяться власним досвідом навчання та життєдіяльності в умовах дистанційного формату, нададуть корисні поради та сприятимуть залученню першокурсників до змістового дозвілля. Діяльність студентського куратора може бути спрямована на ознайомлення першокурсників зі структурою органів студентського самоврядування, секторами та напрямками їх діяльності, залучення до активної участі у студентському житті, ознайомлення з електронним довідником та інформацією в ньому, щоденником досягнень та особливостями його заповнення, особливостями дистанційного навчання з позиції «рівний-рівному», його переваг та недоліків, надання практичних порад першокурсникам. Важливого значення для адаптації набувають спільні соціокультурні заходи й організована змістова дозвілєва діяльність, спрямовані на налагодження дружніх відносин між студентами різних курсів та спеціальностей у процесі неформального спілкування. Основними заходами соціокультурного блоку програми можуть виступати: цикл зустрічей з представниками студентського самоврядування «Ми разом», презентація «Віртуальні помічники студента», цикл зустрічей-презентацій «Сторінками студентського життя», цикл зустрічей «Ігри на вечір», колективний перегляд фільмів «Студентський кіновечір» тощо.

На підсумково-рефлексивному етапі впровадження програми передбачено підбиття підсумків, рефлексію учасників щодо проведених заходів та їх користі для оптимізації адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання.

На цьому етапі важливо провести повторне діагностування для визначення змін адаптованості студентів, що буде демонструвати ефективність/неефективність упроваджених заходів та визначати потребу в їхній корекції та удосконаленні відповідно до особливостей студентської групи.

Очікувані результати впровадження програми можна представити як на рівні кожного першокурсника (активність, мобільність, самостійність, стресостійкість, самоконтроль, самоорганізація, готовність до реалізації власної освітньої траєкторії), так і на рівні студентської групи (відсутність конфліктів, залученість до академічної спільноти, академічна успішність, цілісність студентської групи, готовність до надання підтримки та допомоги тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Одним із важливих завдань ЗВО в умовах дистанційного навчання виступає

створення сприятливих умов для адаптації першокурсників, як складного процесу їх інтеграції у нове соціальне середовище, що передбачає засвоєння й відтворення відповідних норм, цінностей та ролей, побудову нових соціальних відносин з метою гармонійного співіснування та налагодження ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу. Ефективне та комплексне вирішення проблем адаптаційного періоду першокурсників можливе через впровадження розробленої програми в освітнє середовище, спрямованої на профілактику їх дезадаптації та оптимізацію адаптації у специфічних умовах дистанційного навчання.

Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо у створенні моделі соціально-педагогічного супроводу адаптації першокурсників в умовах дистанційного навчання в ЗВО.

Література

- Анісімова О. Е., Горлова А. В. Партнерська взаємодія як складова адаптації студентів-першокурсників до умов закладу вищої освіти : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта. Херсон : Херсонський державний університет, 2021. 163 с.
- Бохонкова Ю. О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія. Луганськ : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2011. 199 с.
- Гладиш М. О. Наукові підходи до проблеми адаптації студентів з особливими освітніми потребами в умовах закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63, Т. 2. С. 55–58.
- Глівінська О., Мирончук Н. Особливості адаптації студентів перших курсів до навчання у ВНЗ. *Професійна підготовка фахівців у системі неперервної освіти : збірник наукових праць I за заг. ред. С. С. Вітвицької, Н. М. Мирончук*. Житомир, 2015. С. 209–215.
- Дмитрук Л. Проблема адаптації українських та іноземних студентів-першокурсників до навчального процесу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : УДПУ, 2019. Вип. 2. С. 32–38.
- Іванченко О. З., Мельнікова О. З., Мікаєлян Г. Р. Особливості адаптації студентів першого курсу в умовах змішаної форми навчання в період карантинних обмежень. *Медична освіта*. 2021. № 4. С. 25–31.
- Йопа Т. В., Остапов А. В. Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. № 2 (340), Ч. II. С. 16–27.
- Коханова О. П., Столярчук О. А., Сорокіна О. А. Переваги та ризики дистанційного навчання для адаптації першокурсників. *Modern systems of science and education in the USA, EU and post-Soviet countries*. 2021. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35495/1/O_Kokhanova_O_Stoliachuk_O_Sorokina_SUCP_5_IL.pdf (Дата перегляду: 01.09.23)
- Лесовий В. Ю., Петрук В. А. Адаптація першокурсників до навчання у вищих технічних закладах освіти : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2017. 144 с.
- Непорада І. М. Адаптація студентів-першокурсників до дистанційного навчання в умовах воєнного стану. *Імідж сучасного педагога*, 2023. 1(208). С. 39–44.

- Петрук В. А. Проблеми адаптації першокурсників до навчання в ВНЗ. *Вісник Вінницького політехнічного університету*. 2011. № 4. С. 192–195.
- Сікора Я. Б. Адаптація як об'єкт наукового дослідження: психолого-педагогічний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. № 2 (51). С. 135–139.
- Словник термінів і понять сучасної освіти / уклад.: Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
- Спіріна Т. П., Зарюгіна Ю. Є. Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. С. 182–184.
- Фурдуй С. Б. Соціальна адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти. *Perspectives of science and education. Proceedings of the 11th International youth conference*. New York, USA : Slovo\Word, 2019. С. 6–15.
- Харченко Н. А., Науменко Л. П. Особливості адаптації студентів до дистанційного навчання в умовах пандемії. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*. Київ. 2022. № 1(65). С. 125–131.
- Хоменко-Семенова Л., Алпатова О., Похоренко Я. Адаптація студентів гуманітарних спеціальностей до дистанційного навчання як проблема сучасної педагогіки в умовах пандемії. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія* : зб. наук. пр. Київ : Національний авіаційний університет, 2020. № 2(17). С. 90–99.
- Шаповалова Т. Г., Кондратенко Л. І., Кібенко Л. М. Адаптація студентів до умов дистанційного навчання. *Перспективи та інновації науки. Сер. «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. 2022. № 3(8). С. 152–162.

References

- Anisimova, O. E. & Horlova, A. V. (2021). Partnership interaction as a component of the adaptation of first-year students to the conditions of higher education institutions : manual for higher education students in the speciality Preschool Education : Kherson State University (ukr).
- Bokhonkova, Yu. O. (2011). Socio-psychological adaptation of freshmen to the conditions of higher educational institutions: a monograph : Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. (ukr).
- Dmytruk, L. (2019). Adaptation of domestic and foreign first-year students to the educational process *Collection of Scientific Works of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University* : USPU. Issue 2. 32–38. (ukr).
- Furdui, S. B. (2019). Social adaptation of first-year students to studying conditions in higher education institutions. *Perspectives of science and education. Proceedings of the 11th International youth conference*. New York, USA : Slovo\Word. 6–15. (ukr).
- Hladysh, M. O. (2019). The scientific approaches to the problem of adaptation of students with special educational needs in conditions of the higher institute of education. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher Education and Secondary Schools*. № 63, Vol. 2. 55–58. (ukr).
- Hlivinska, O. & Myronchuk, N. (2015). Peculiarities of first-year students' adaptation to studying in higher education institutions. *Professional training of specialists in the system of continuing education: a collection of scientific papers / edited by S. Vitvitska, N. Myronchuk*, 209–215. (ukr).
- Ivanchenko, O. Z., Melnikova, O. Z. & Mikaelian, H. R. (2021). Peculiarities of first-year students' adaptation in the conditions of the mixed form of education in the period of quarantine limitations. *Medical Education*. № 4. 25–31 (ukr).
- Kharchenko, N. A. & Naumenko L. P. (2022). Features of students' adaptation to distance learning under pandemic conditions. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine. Issues of Psychology*. № 1(65). 125–131. (ukr).
- Khomenko-Semenova, L., Alpatova, O., & Prokhorenko, Ya. (2020). Adaptation of humanities students to distance learning as a problem of modern pedagogy in the conditions of a pandemic. *Bulletin of the*

- National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology.* 2 (17), 90–99. (ukr).
- Kokhanova, O. P., Stoliarchuk, O. A. & Sorokina, O. A. (2021). Benefits and risks of distance learning for the first-year students' adaptation. *Modern systems of science and education in the USA, EU and post-Soviet countries*. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35495/1/O_Kokhanova_O_Stoliachuk_O_Sorokina_SUCP_5_IL.pdf (Date of access: 01.09.2023) (ukr).
- Liesovyi, V. Yu. & Petruk, V. A. (2017). Adaptation of first-year students to study in higher technical educational institutions : VNTU. (ukr).
- Neporada, I. M. (2023). Adaptation of first-year students to distance learning under martial law. *Image of a Modern Teacher*. 1(208). 39–44. (ukr).
- Petruk, V. A. (2011). Problems of adaptation of first-year students to higher educational institution. *Bulletin of Vinnytsia Polytechnic University*. № 4. 192–195. (ukr).
- Shapovalova, T. H., Kondratenko, L. I., & Kibenko, L. M. (2022). Adaptation of students to distance learning conditions. *Prospects and Innovations in Science*, 3 (8), 152–162. (ukr).
- Sikora, Ya. B. (2022). Adaptation as an object of scientific research: psychological and pedagogical analysis. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*. № 2 (51). 135–139. (ukr).
- Mykhailova L. M., Pahava O. V., Pronina O. V. (Eds.) (2020). Dictionary of terms and concepts of modern education : Sievierodonetsk. (ukr).
- Spirina, T. P. & Zariuhina, Yu. Ye. (2014) Peculiarities of adaptation of first-year students to the conditions of study in a higher educational institution. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. 182–184. (ukr).
- Yopa, T. V. & Ostapov, A. V. (2021). Adaptation of first-year students to study conditions in institutions of higher education. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*, 2 (340), 2, 16–27. (ukr).

ADAPTATION OF FIRST-YEAR STUDENTS TO THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Kateryna Chervonenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor at the Department of Social Work, Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail : kschervonenko@ukr.net

Mariia Fedusenko, teacher's assistant, Secondary School of Levels I-III №36, Lviv, Ukraine, e-mail : tfedusenko@ukr.net

The article deals with the issue of first-year students' adaptation to the conditions of distance educational environment in a higher education institution.

The theoretical aspects of the problem under study are revealed. The concept of "adaptation of first-year students" is clarified as a complex process of integration into a new social environment, which involves the assimilation and reproduction of relevant norms, values and roles, building new social relations for the purpose of harmonious coexistence and establishing effective interaction with participants in the educational process of a higher education institution (administration, teaching staff, curator, parents, members of the academic group). The classification of types (forms) of adaptation is presented; the following forms are singled out: active, passive, social, didactic, psychological, formal, socio-psychological, physiological and professional. The characteristic problems of first-year students' adaptation in the conditions of distance learning in higher education institutions are identified related to self-organization of activities and mastering new types of it, disorientation in the organizational issues of the distance educational process, lack of skills to independently process a large amount of material, the ability to use educational platforms, Google applications, video conferencing, social networks, general student communities, etc.

The program "I am a student" is designed; it is aimed at optimizing the process of adaptation of first-year students in the conditions of distance learning in higher education and preventing their maladjustment. Its conceptual and content aspects are characterized. The directions (organizational, informational, psychological, preventive) and stages (organizational and diagnostic, motivational and content, final and reflective) of the

program implementation are indicated. The content of each block of the program is described in detail; the following blocks are singled out: educational and orientation, social and orientation, social and adaptation, and sociocultural.

The expected results of the program implementation are predicted at the level of each first-year student (activity, mobility, independence, stress resistance, self-control, self-organization, readiness to implement their own educational trajectory) and at the level of the student group (absence of conflicts, involvement in the academic community, academic performance, integrity of the student group, readiness to provide support and assistance, etc.)

Key words: adaptation, first-year student, distance learning, educational environment, higher education institution.

Авторський внесок кожного із співавторів: Червоненко К. С. – 80 %, Федусенко М. О. – 20 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 27.04.2023

Прийнята до друку / Accepted 23.10.2023

Унікальність тексту 97,4 % (Unicheck ID1016020720)

© Червоненко Катерина Сергіївна, Федусенко Марія Олександрівна, 2023

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9-23>

УДК 378:373.3/.5.091.12.011.3-051]:37-027.45](477)364”

Алла Анатоліївна Харківська

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4782-1079>

докторка педагогічних наук, професорка,

проректорка з науково-педагогічної роботи,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

kharkivska_hgpa@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В оглядовій розвідці наголошено, що продуктивна організація безпечного освітнього середовища є важливою умовою формування всебічно розвиненої особистості, якій комфортно, спокійно та цікаво здобувати нові знання. Забезпечення відповідного середовища для дітей молодшого шкільного віку характеризується підтримкою їх психічного й фізичного здоров'я та добробуту, відповідальністю, цінностями, доброзичливістю. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану характеризується засвоєнням знань, формуванням умінь та навичок діяти в екстрених ситуаціях, вчасно реагувати на небезпеку, психологічно налаштовувати дітей на оптимістичні мотиви, інформувати їх про правила поведінки з небезпечними та підозрілими предметами, про дії при евакуації та повітряній тривозі. До змісту професійної підготовки майбутніх учителів, на думку автора, мають бути залучені навчальні дисципліни, інноваційні форми й методи, які допоможуть усвідомити особливості організації безпечного освітнього середовища, що дозволить їм відповідально ставитися до навчального процесу у власній професійній діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі початкової освіти, безпечне освітнє середовище, воєнний стан.